

บทบาทหน้าที่ของครู

ความเป็นครู

การศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีการเกื้อหนุนการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้าน และบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาดังกล่าวก็คือครูนั่นเอง เพราะครูเป็นผู้ที่มีหน้าที่สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ และการพัฒนาโดยรอบให้เกิดในตัวผู้เรียน เพื่อให้มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในเชิงวิชาการ นำไปสู่การมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมทั้งการดำรงตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ดังนั้นการจะพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพจึงย่อมต้องพึ่งพาอาศัยครูที่มีคุณภาพ ครูที่มีความเป็นครู

คำว่า ครู หรือคุรุ ในภาษาไทย มาจากคำว่า คุรุธาตุ หรือ ครธาตุ ซึ่งแปลความได้ว่าเป็นผู้ที่หนักในวิชาความรู้ ในคุณธรรม และในภารกิจงาน รวมทั้งการทำหน้าที่ยกย่องเชิดชูศิษย์ของตนเอง จากผู้ที่ไม่รู้ให้กลายเป็นผู้รู้ ผู้ที่ไม่มีความสามารถให้มีความสามารถ ผู้ที่ไม่มีความคิดให้มีความคิด ผู้ที่มีความประพฤติไม่เหมาะสมให้มีความเหมาะสม และจากผู้ที่ไม่พึงปรารถนาให้เป็นผู้ที่พึงปรารถนา ซึ่งตามนัยของความเป็นครูในภาษาไทยจึงเป็นผู้ที่ต้องทำงานหนักจริงๆ

ส่วนในภาษาอังกฤษมาจากคำว่า TEACHER ก็เช่นเดียวกัน กล่าวคือ

T- Teach E- Example A-Ability C- Characteristic H- Health E- Enthusiasm R - Responsibility

1. TEACH (การสอน)

คุณลักษณะประการแรกของความเป็นครูก็คือ ต้องสอนได้ สอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ในตนเอง มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดี โดยการ :

1. ฝึกฝนแนะนำให้เป็นคนดี
2. สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง
3. สอนศิลปวิทยาให้หมดสิ้น
4. ยกย่องให้ปรากฏในหมู่คณะ
5. สร้างเครื่องค้ำกันนในสารทิศ (สอนให้รู้จักเลี้ยงตัว รักษาตนในอันที่จะดำเนินชีวิตต่อไป

ด้วยดี) และที่สำคัญคือ

6. ต้องสอนให้เกิดความองอาจทางสติปัญญา มีความคิด และสร้างสรรค์

อย่างไรก็ตามการสอนของครูแต่ละคนนั้นขึ้นกับทักษะและลักษณะของตนเอง (Teaching skill and style) เป็นการนำเทคนิควิธีและทักษะหลาย ๆ ด้านมาผสมผสานให้เหมาะสมสอดคล้องกัน จึงต้องใช้เทคนิคและทักษะหลายด้านร่วมกับประสบการณ์เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และต้องมุ่งจัดสรรการเรียนรู้ นั้นไปในทิศทางที่ดีและมีคุณธรรมในสังคม บทบาทการสอนของครูจึงต้องดำเนินการ โดย

1. สอนเนื้อหาวิชาการตามหลักสูตรรายวิชาที่ได้รับมอบหมาย โดยการมีการเตรียมการสอนอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ตั้งแต่การทำ Course Syllabus แผนจัดการเรียนรู้หรือแผนการสอนรายชั่วโมง การดำเนินการสอน และการประเมินผล มีการปรับปรุงพัฒนา และสร้างผลงานทางวิชาการอยู่เสมอ

2. สอนการปรับตัวให้เหมาะสมในสังคม

3. สอนให้ให้เจริญเติบโต มีความคิด มีเหตุผล และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตามแผนที่ได้กำหนดหรือเตรียมการไว้เป็นอย่างดี

2. EXAMPLE (เป็นตัวอย่าง)

ผู้เรียนโดยทั่วไปนั้นจะ “เรียน” และ “เลียน” จากตัวครู การทำตัวเป็นต้นแบบหรือแบบอย่างจึงเป็นสิ่งที่มียุทธียามากกว่าการบอกกล่าวเฉยๆ เพราะการแสดงต้นแบบให้เห็นด้วยสายตา นั้น เป็นภาพที่มองเห็นชัดเจนและง่ายต่อการลอกเลียนยิ่งกว่าการรับฟังและบอกเล่าอย่างปกติ ถ้าต้องการให้ผู้เรียนเป็นอะไรจงพยายามแสดงออกเช่นนั้นทั้งในการดำเนินชีวิตและการสนทนา

การวางตัวของครูเป็นตัวอย่างหรือเยี่ยงอย่างให้แก่ผู้เรียนได้มาก แม้ว่าผู้เรียนจะมีความคิด ความอ่านของตนเองที่ไม่ต้องการเลียนแบบผู้ใหญ่ทุกประการเหมือนเด็กเล็ก แต่ครูก็ คือครูที่ผู้เรียนพิจารณาว่ามีความหมายสำคัญอยู่มาก โดยเขาจะสนใจและเฝ้าสังเกตนับตั้งแต่การแต่งกาย ไปจนถึงการประพฤติปฏิบัติ จะเป็นประสบการณ์ให้เขาได้พิจารณา นอกจากนี้การรู้ตัวของครู การแนะนำให้ผู้เรียนประพฤติให้เหมาะสมก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ครู (ตัวเรา) ต้องประพฤติและปฏิบัติตนให้เหมาะสมด้วย

3. ABILITY (ความสามารถ)

คำว่า “ความสามารถ” หมายถึงกำลังที่มีจริงในการแสดงหรือในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่ว่าการกระทำนั้นจะเป็นการกระทำทางกายหรือทางจิตใจ และไม่ว่ากำลังนั้นจะได้มาจากการฝึกฝนอบรมหรือไม่ก็ตาม แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ความสามารถทั่วไป (general ability) และความสามารถพิเศษ (specific ability) นอกจากนั้นครูจะต้องทราบถึงการเปลี่ยนแปลงใหม่หรือนวัตกรรมทางการศึกษา (innovation in teaching) เพื่อจะช่วยปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนรู้หรือการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้นไป การเรียนการสอนก็เช่นเดียวกับการวินิจฉัย การรักษาโรคทางการแพทย์หรือจะสมมติเป็นการปรุงอาหารในครัวก็ได้ ที่จะต้องแสดงฝีมืออย่างเต็มที่ให้ได้อาหารอร่อยที่สุด ดังนั้นครูจึงต้องประเมินตัวเอง ประเมินการสอน และปรับปรุงข้อบกพร่องของสิ่งที่ตนสอนไปเสมอ (diagnosis and treatment of course defects) เพื่อให้ผลการสอนดีที่สุด

นอกจากครูจะต้องเข้าใจบทบาทความเป็นครูของตนเองแล้ว (teacher's role) ครูควรจะมี ความสามารถดังนี้

- จิตวิทยาการเรียนรู้ (psychology of learning)
- การกำหนดวัตถุประสงค์ของการสอนอย่างชัดเจน (specific of objectives)
- การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)
- การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (learning activities)
- การนำโสตทัศนูปกรณ์มาช่วยสอน (the application of audiovisual aids)
- การจัดทำแผนการสอน (course syllabus and Lesson planning)
- การประเมินการเรียนการสอน (assessment)

4. CHARACTERISTIC (คุณสมบัติ)

ความหมายที่ใช้โดยทั่วไป หมายถึง คุณภาพหรือคุณสมบัติที่สังเกตได้ชัดเจนในตัวบุคคล ทำให้ทราบได้ว่าบุคคลนั้นแตกต่างไปจากบุคคลอื่นๆ ในความหมายเฉพาะ อุปนิสัยหมายถึง ผลรวมของนิสัยต่างๆ ที่บุคคลมีอยู่ หรือผลรวมของลักษณะของพฤติกรรมต่างๆ ของบุคคล ตามความเข้าใจของคนทั่วไป คำว่าอุปนิสัยนี้แฝงความหมายของคุณธรรมจรรยาในตัวด้วย เช่น เราพูดว่าเขาผู้นั้นมีอุปนิสัยดี เป็นต้น ในคุณสมบัติของความเป็นครู สิ่งสำคัญคือ ครูจะต้องมีเจตคติที่ดีต่อผู้เรียน ต่อวิชาที่สอน และต่องานที่ทำ

5. HEALTH (สุขภาพดี)

การมีสุขภาพดี หมายถึงการไม่มีโรค รวมถึงมีสภาพทางร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์แข็งแรง พอที่จะดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข ผู้ที่เป็นครูนั้นต้องทำงานหนัก ดังนั้นสุขภาพทางด้านร่างกายจึงเป็นสิ่งสำคัญ แต่ที่สำคัญกว่าคือสุขภาพจิต คงเคยได้ยินคำว่า “จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว” ดังนั้นครูจึงจำเป็นต้องมีสุขภาพจิตที่ดีด้วย จิตดีนั้นไม่เพียงแต่ไม่เป็นโรคจิตโรคประสาทเท่านั้น แต่เป็นผู้ที่มีสมรรถภาพ มีภาระงานและมีชีวิตที่เป็นสุขทำประโยชน์ต่อสังคมด้วยความพอใจ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งต่อบุคคลที่เราอยู่ร่วมและต่อสังคมที่เราเกี่ยวข้อง โดยไม่ก่อความเดือดร้อนให้ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

6. ENTHUSIASM (ความกระตือรือร้น)

ความกระตือรือร้นของครูนั้น อาจจะเป็นการใฝ่หาความรู้ใส่ตน เพราะจะต้องถือว่าการใฝ่หาความรู้เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนนั้นเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งของการพัฒนาตน (Learning to teach is a process of self-development) การเพิ่มพูนความรู้มีหลายรูปแบบ เช่น การประชุมสัมมนา อบรมระยะสั้น จะทำให้ครูที่ขาดความรู้ในเรื่องที่ตนสอนได้มีความรู้เพิ่มเติมและทำให้มีความมั่นใจในการสอนมากขึ้น ความกระตือรือร้นของครูนั้น ไม่ใช่มุ่งเน้นเฉพาะการพัฒนาตัวครูเท่านั้น แต่จะต้องมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาการเรียนการสอนด้วย

7. RESPONSIBILITY (ความรับผิดชอบ)

ครูที่ดีจะต้องมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนตามที่ได้กล่าวมาแล้วเป็นอย่างดี รวมทั้งยอมรับผลแห่งการกระทำนั้นๆ ไม่ว่าจะดีหรือไม่ก็ตาม และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไข การสอนของครู

สำหรับการสอนของครูในการช่วยเหลือผู้เรียนนั้น คำถามต่อไปนี้จะบ่งชี้ว่าครูท่านนั้นเป็นครูที่ดีหรือไม่ รวมทั้งตัวเราเองที่เป็นครูด้วย ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ด้วยตัวเอง ดังนี้

การสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกหัดเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self learning)

1. ให้ผู้เรียนได้ตอบคำถามเกี่ยวกับวิชาการที่เรียนหรือไม่ ?
2. ให้ผู้เรียนค้นคว้าเพื่อตอบคำถามหรือเพื่อแก้ไขปัญหาเพิ่มเติมหรือไม่ ?
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด และฝึกทักษะในการทำงานหรือไม่ ?

การประเมินและการบอกให้ผู้เรียนทราบถึงผลงานที่ทำ (Feed back)

4. บอกผู้เรียนหรือไม่ว่าเมื่อมอบหมายงานให้ทำแล้ว เขาทำงานเป็นอย่างไร?
5. อธิบายให้ผู้เรียนทราบหรือไม่ถึงข้อบกพร่องต่างๆ ที่ทำ ?
6. อธิบายให้ผู้เรียนทราบหรือไม่ ว่าทำอะไรจึงจะทำได้ดีกว่านี้ ?

การให้ความกระจ่างชัดในการสอน (Clarity)

7. สังเกตหรือไม่ว่าผู้เรียนทุกคนสามารถได้ยินและมองเห็นชัดเจน ?
8. ใช้คำพูดง่ายๆ เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนหรือไม่ ?

9. ใช้อุปกรณ์การสอนเพื่อช่วยให้การเรียนการสอนมีความหมายยิ่งขึ้นหรือไม่ ?

ซึ่งอุปกรณ์การสอนดังกล่าว อาจประกอบด้วย

- รูปภาพ ภาพถ่าย ภาพวาด	- ภาพโปสเตอร์
- แผนภูมิ แผนผัง แผนที่	- ภาพหลัก
- ภาพติดกระดานผ้าสาหลี	- ภาพกระจกฉาย
- ภาพยนตร์	- ภาพชุด
- วัตถุของจริง	- วัตถุจำลอง
- นิทรรศการ	- เครื่องบันทึกเสียง เป็นต้น

การทำให้การสอนมีความหมายมากขึ้น (Making your meaningful)

10. ได้สอนโดยเชื่อมโยงบทเรียนที่สอนกับสภาพที่ผู้เรียนเป็นอยู่หรือไม่ ?

11. ได้ยกตัวอย่างเพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นภาพพจน์กระจ่างขึ้นหรือไม่ ?

12. ได้เชื่อมโยงสิ่งที่ครูสอนกับงานที่ผู้เรียนจะต้องกระทำหรือไม่ ?

13. ได้สรุปเพื่อให้ผู้ได้แนวคิดที่ดีอีกครั้งหรือไม่ ?

จะต้องแน่ใจว่าผู้เรียนเรียนรู้เรื่องสิ่งที่สอน (Ensuring mastery)

14. ได้ตรวจสอบหรือไม่ ? ว่าผู้เรียนทุกคนเข้าใจในทุกๆเรื่อง ทุกๆจุดที่สอน ?

15. เคยตรวจสอบหรือไม่ว่าผู้เรียนแต่ละคนสามารถฝึกทักษะได้หรือไม่ ?

จะต้องเข้าใจถึงความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน (Individual differences)

16. ยินยอมให้ผู้เรียนแต่ละคนได้ทำงานตามความสามารถและใช้เวลาที่ไม่เท่ากันหรือไม่ ?

17. เคยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยวิธีแตกต่างกันออกไปหรือไม่ ?

18. เคยใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธีหรือไม่ ซึ่งวิธีสอนมีหลายวิธี ดังนี้

- อธิบายจากหนังสือแล้วให้ผู้เรียนไปอ่านเองนอกเวลา
- อธิบายจากหนังสือแล้วให้อ่านหนังสือพร้อมกัน
- วิธีประชุมกลุ่มให้ผู้เรียนออกความคิดเห็นอภิปรายร่วมกัน
- การแสดงหรือเล่นละครสั้นๆ
- สอนจากเหตุการณ์หรือประสบการณ์
- ใช้กรณีศึกษา
- ใช้วิธี constructivism
- ทำรายงานค้นคว้าเป็นรายบุคคล
- ทำรายงานค้นคว้าเป็นกลุ่ม
- วิธีสาธิต
- ให้มีการฝึกปฏิบัติ
- ให้ทำโครงการหรือโครงงาน
- การทัศนศึกษา
- จัดหาประสบการณ์ตรง (first hand experience) ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่สอน
- ใช้วิธีการปฏิบัติให้เกิดกระบวนการทางปัญญา เป็นต้น

ให้การดูแลผู้เรียนทุกคน (Caring)

19. เคยให้ความมั่นใจแก่ผู้เรียนหรือไม่ว่าครูรักผู้เรียนทุกคนไม่ว่าจะทำดีหรือไม่?

20. แสดงให้ผู้เรียนเห็นหรือไม่ว่าสนใจและเตรียมสอนอย่างดีตลอดช่วงเวลาการสอน?

21. เคยฟังความคิดเห็น หรือให้ผู้เรียนวิจารณ์การสอนบ้างหรือไม่?

การเป็นครูมืออาชีพใช้ว่าจะเป็นกันได้ง่าย ๆ เพราะงานครูเป็นงานที่ยิ่งใหญ่และหนัก ๆ กว่างานใด ๆ เป็นงานสร้างและพัฒนาคน และองค์ประกอบแรกที่มีความสำคัญต่อการพัฒนา คือ สติปัญญาซึ่งต้องยอมรับความเป็นจริงว่า โดยรวมผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่ได้มีระดับสติปัญญาดีเลิศ ดังนั้นการจะพัฒนาพวกเขาจึงต้องอาศัยครู อาศัยพวกเรา-ท่าน เป็นหลัก เพราะอย่างน้อยก็มีส่วนแบ่งประมาณ 30-40 % ที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของพวกเขา จึงใคร่ขอให้ทุกท่านที่เป็นครูจงได้ตระหนักถึงสำคัญของการเป็นครู ตามข้อเขียนที่ได้กล่าวถึงทั้งหมด เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนาตัวของท่านเอง

การสอนที่มีคุณภาพ

การเรียนรู้เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆในกระบวนการเรียนการสอน และในองค์ประกอบนี้ครู-อาจารย์ผู้สอนและพฤติกรรมการสอนที่แสดงออกมา จะเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญในลำดับต้นๆ ที่ส่งผลต่อคุณภาพหรือความสำเร็จในการเรียนรู้ของนักศึกษา ท่านเป็นครู-อาจารย์ซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญของความสำเร็จนั้น ได้เคยตรวจสอบพฤติกรรมการสอนของตัวเองบ้างหรือไม่ว่ามีคุณภาพอยู่ในระดับใด ? คุณภาพในที่นี้หมายถึงคุณภาพตามเกณฑ์ที่ผู้คนทั่วไปพอใจหรือตามที่หน่วยงานที่น่าเชื่อถือเป็นผู้กำหนดขึ้นมา ซึ่งเมื่อพิจารณาจากพฤติกรรมการเรียนการสอน แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ

สอนตรง หมายถึง การใช้วิธีการสอนที่ก่อให้เกิดการพัฒนาด้านสติปัญญาขั้นต้น เป็นการพัฒนาทางสมองในการเก็บรักษาเรื่องราว ข้อมูลเท็จจริง เน้นความสามารถในการจำความรู้ต่างๆ เช่น การจำกฎหลักเกณฑ์ ทฤษฎีต่างๆ ได้ หากพิจารณาการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการเรียนการสอนแล้วอยู่ในระดับ 0 - 20%

สอนอธิบายขยายความ หมายถึง การสอนให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหา ความรู้ สามารถอธิบาย แปลความหรือขยายความด้วยคำพูดของตนเองได้ การสอนระดับนี้เป็นการเน้นพัฒนาความสามารถในการสื่อความหมายระหว่างตนเองกับผู้อื่น หากพิจารณาด้านการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการดำเนินการเรียนการสอนแล้ว อยู่ในระดับ 21-40%

สอนคิด หมายถึง การพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์ แยกแยะเนื้อหาความรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นส่วนประกอบย่อยๆ หรือความรู้ด้านต่างๆ พร้อมทั้งสามารถเปรียบเทียบความแตกต่าง คล้ายคลึงกันของส่วนประกอบย่อยๆ หรือความรู้ด้านต่างๆ เหล่านั้นด้วย หากพิจารณาด้านการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการดำเนินการเรียนการสอนแล้วอยู่ในระดับ 41-60%

สอนสร้าง หมายถึง การพัฒนาความสามารถในการบอกความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของส่วนประกอบย่อย ๆ หรือความรู้หลาย ๆ ด้าน และสามารถนำไปอธิบายให้ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา หรือนำไปใช้ได้ หากพิจารณาด้านการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการดำเนินการเรียนการสอนแล้ว อยู่ในระดับ 61-80%

สอนค้นพบ หมายถึง การพัฒนาความสามารถในการสังเคราะห์ หรือการรวมส่วนประกอบย่อย ๆ ของความรู้หลาย ๆ เรื่องให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันซึ่งเป็นการบูรณาการความรู้เพื่อสร้างสิ่งใหม่ ๆ หรือสามารถแก้ปัญหาใหม่ๆ ที่ต้องใช้ความสามารถในการคิดเป็นอย่างมาก เป็นการคิดอย่างมีวิจารณญาณและสามารถประเมินค่าสิ่งต่างๆ ได้ หากพิจารณาด้านการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการดำเนินการเรียนการสอนแล้วอยู่ในระดับ 81-100%

จากการสำรวจสภาพการเรียนการสอน และการประเมินผลการใช้หลักสูตรพบว่า ครู-อาจารย์ทั่วไป ส่วนใหญ่ยังคงจัดการเรียนการสอนโดยเป็นผู้อธิบาย บอกรวด หรือเขียนกระดานดำ และเน้นเนื้อหาสาระมากกว่ากระบวนการ ภายใต้สภาพดังกล่าวจะไม่มี การแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ไม่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ และก่อให้เกิดปัญหาที่ไม่สามารถคิดดัดแปลงทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ หรือประยุกต์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์จริงได้ เพราะเป็นวิธีการสอนที่ไม่สามารถตอบสนองศักยภาพและยัง ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักศึกษาให้เป็นไปตามที่หลักสูตรคาดหวัง กล่าวได้ว่ายังมีปัญหาทั้งใน เรื่องของการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียน ดังนั้นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวนักศึกษา เพื่อให้พวกเขามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ครู-อาจารย์จึงต้องมีการทบทวนรูปแบบการสอนใหม่ ซึ่งจากการ วิจัยทั้งในและต่างประเทศได้เสนอว่า รูปแบบการสอนที่ดีนั้นควรเป็นในลักษณะของการสอนแบบบูรณาการ เน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม มีกิจกรรม มีการปฏิบัติ หรือเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน

การสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน

การเรียนรู้ที่แท้จริงเกิดจากการที่ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว ดังนั้นการ จัดการเรียนการสอนจึงต้องจัดให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม หรือมีการปฏิบัติให้มากที่สุดเท่าที่จะ ทำได้ เป็นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้สอนจะมีบทบาทน้อยลง ผู้เรียนจะมีโอกาสได้พัฒนาทักษะ การคิดในระดับสูง รู้จักวางแผนการทำงาน ทำงานเป็น รู้จักตัดสินใจแก้ปัญหาได้ มีการทำงานร่วมกับผู้อื่น และได้แสดงออกซึ่งคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ต่อไปนี้เป็น การเปรียบเทียบให้เห็นวิธีการสอน (บางวิธี) ที่มีครู เป็นศูนย์กลาง และผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งตามนัยดังได้กล่าวมา ท่านผู้สอนควรเลือกวิธีหลังและ/หรือบูรณา การหลายๆ วิธีผสมกัน โดยให้สอดคล้องและเหมาะสมในการเสริมสร้างการเรียนรู้ของผู้เรียน

วิธีการ	บทบาทของครู	พฤติกรรม
เน้นครูเป็นศูนย์กลาง		
การบรรยาย	มาก	การพูด ครูเสนอความรู้โดยไม่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน
การบรรยาย – ถามตอบ	มาก – ปานกลาง	การพูด ครูเสนอความรู้และมี ส่วนของการถามตอบด้วย
การสาธิต	มาก – ปานกลาง	การแสดงให้เห็น มีผู้แสดงให้เห็นอยู่หน้าชั้นพร้อมอธิบายสิ่ง ที่แสดงให้เห็น
การให้ทำตามตัวอย่าง	มาก	การแสดงให้เห็น มีผู้ปฏิบัติให้ดูตามที่ต้องการให้ผู้เรียน ทำตามหรือทำตามแบบ
เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง		
การอภิปราย	น้อย – ปานกลาง	การมีปฏิสัมพันธ์ทั้งชั้นเรียนหรือกลุ่มย่อย มีการ แลกเปลี่ยนความคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
การอภิปรายแบบ Panel	น้อย	การพูด กลุ่มผู้เรียนนำเสนอและอภิปรายถกเถียงใน เรื่องใดเรื่องหนึ่งหน้าชั้น
การแสดงบทบาทสมมติ	น้อย	การปฏิบัติ ผู้เรียนแสดงบทบาทในเหตุการณ์หรือ สถานการณ์หนึ่งๆ
การเรียนรู้แบบร่วมมือ	น้อย	การปฏิบัติ กลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน ร่วมมือกันทำงานที่กำหนดให้

วิธีการ	บทบาทของครู	พฤติกรรม
---------	-------------	----------

การค้นพบ	น้อย – ปานกลาง	การปฏิบัติ ผู้เรียนดำเนินงานตามวิธีการที่กำหนดให้ เพื่อแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่งโดยอาศัยประสบการณ์ตรง
การเสาะแสวงหาความรู้	น้อย	การปฏิบัติ ผู้เรียนคิดวิธีการแก้ปัญหาเอง โดยอาศัยประสบการณ์ตรง
การสร้างสถานการณ์/เกม	น้อย	การปฏิบัติ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในสถานการณ์ที่สร้างขึ้น หรือเหตุการณ์ที่เหมือนจริงที่สามารถควบคุมความปลอดภัยได้
การสอนเป็นรายบุคคล	น้อย – ปานกลาง	การพูด/การปฏิบัติ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนที่ ออกแบบมาเพื่อให้เหมาะกับความต้องการและความสามารถของผู้เรียน
การศึกษาด้วยตนเอง	น้อย	การพูด/การปฏิบัติ การเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีการ แนะนำเพียงเล็กน้อยหรือไม่มีเลย
การทำโครงการ หรือโครงการ	น้อย	การปฏิบัติ ผู้เรียนคิดวิธีการแก้ปัญหาเอง และ ดำเนินการแก้ปัญหา โดยอาศัยมีประสบการณ์ตรง อาจ มีการแนะนำเพียงเล็กน้อยหรือไม่มีเลย
การทำแฟ้มสะสมงาน	น้อย – ปานกลาง	การปฏิบัติ ผู้เรียนเรียนรู้ และมีพัฒนาการในเรื่องของ การคิด การทำงาน การจัดการ การสื่อความหมาย และ สังคม โดยมีการแนะนำเพียงเล็กน้อย

บทบาทของครู-อาจารย์กับการเรียนการสอนที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

1. เป็นผู้จัดการ (Manager) ครู-อาจารย์จะเป็นผู้กำหนดบทบาทให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรม แบ่งกลุ่ม หรือจับคู่ เป็นผู้มอบหมายงานหน้าที่ความรับผิดชอบแก่ผู้เรียนทุกคน จัดการให้ทุกคนได้ทำงานที่เหมาะสมกับความสามารถความสนใจของตน

2. เป็นผู้ร่วมทำกิจกรรม (An Active Participant) เข้าร่วมทำกิจกรรมในกลุ่มจริงพร้อมทั้งให้ความคิดและความเห็นหรือเชื่อมโยงประสบการณ์ส่วนตัวของผู้เรียนขณะทำกิจกรรม

3. เป็นผู้ช่วยเหลือและแหล่งวิทยาการ (Helper and Resource) คอยให้คำตอบเมื่อผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือทางวิชาการ เพราะการให้ข้อมูล หรือความรู้ในขณะที่ยังเรียนต้องการจะช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

4. เป็นผู้สนับสนุนและเสริมแรง (Supporter and Encourager) ช่วยสนับสนุนด้านสื่ออุปกรณ์ หรือให้คำแนะนำที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจเข้าร่วมกิจกรรมหรือฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง

5. เป็นผู้ติดตามตรวจสอบ (Monitor) คอยตรวจสอบงานที่ผู้เรียนผลิตขึ้นก่อนที่จะส่งต่อไปให้ผู้เรียนคนอื่นๆ โดยเฉพาะความถูกต้อง

เปรียบเทียบผลการเรียนรู้แบบครูเป็นศูนย์กลางกับผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

วิธีสอนแบบครูเป็นจุดศูนย์กลาง

1. ด้านบทบาทครู

- 1) มุ่งสอนเนื้อหาและการจำเนื้อหาได้
- 2) จะบอก เล่า สั่ง อธิบายเนื้อหา
- 3) ครูจะจัดกิจกรรมแบบ Passive Learning

4) ปฏิสัมพันธ์จะเป็นแบบทางเดียว

2. ด้านผลที่เกิดกับผู้เรียน

ด้านการคิดและด้านบุคลิกภาพ

1. คิดได้จำกัด คิดช้า
2. เกิดกระบวนการเรียนรู้แบบนิรนัย
3. จะมีบุคลิกภาพแบบพึ่งพา ไม่เชื่ออำนาจในตน
4. เชื่อฟัง ทำตาม ว่าง่าย

วิธีสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

1. ด้านบทบาทครู

- 1) มุ่งพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ศักยภาพ ความคิด
- 2) กระตุ้นให้เด็กคิดและปฏิบัติตามความคิด
- 3) ครูจัดกิจกรรมแบบ Active Learning ครูจะเรียนร่วมกับผู้เรียนและคิดหาวิธีการใหม่ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียน

2. ด้านผลที่เกิดกับผู้เรียน :

ด้านการคิดและด้านบุคลิกภาพ

1. คิดเป็น เรียนรู้โดยการคิดแบบปฏิบัติ
2. เกิดกระบวนการเรียนรู้แบบอุปนัย
3. มีบุคลิกภาพแบบพึ่งตนเอง เชื่ออำนาจในตน
4. ใช้เหตุใช้ผล วิเคราะห์ สังเคราะห์

วิธีการจัดกระบวนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ขั้นตอนกระบวนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีดังนี้ คือ

1. ขั้นนำ

- สร้าง/กระตุ้นความสนใจ หรือ
- เตรียมความพร้อมในการเรียน

2. ขั้นกิจกรรม

จัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ โดยกิจกรรมควรมีคุณสมบัติดังนี้

- ช่วยให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยตนเอง (Construct)
- ช่วยให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ช่วยกันเรียนรู้ (Interaction)
- ช่วยให้ผู้เรียนมีบทบาทและส่วนร่วมในการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Participation)
- ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการ (Process) ควบคู่กับผลงาน (Product)